

MAREK ROCKI

Absolwenci studiów ekonomicznych na rynku pracy – analiza na przykładzie rocznika 2014

Uwagi wstępne

Analizując przygotowanie studentów do podjęcia pracy, wiążącą się z tym zatrudnialność, wynikający z tego czas poszukiwania pierwszej pracy i rynkową wycenę ich kwalifikacji przez pracodawców, warto poddawać analizie nie dane o ogólnej liczbie absolwentów czy ich wybranych grup traktowanych jako reprezentacja ogółu, ale dane pozwalające na porównanie takich właśnie grup. Różne są bowiem możliwości czasowe poszukiwania pracy (wynikające z intensywności studiów), motywacje studiowania i podejmowania pracy, a także możliwości znalezienia pracy zgodnej z profilem studiów dla różnych grup kierunków. Dotychczasowe badania wskazują na istnienie wielu czynników wpływających na proces tranzycji (przechodzenia z okresu edukacji do podejmowania pracy).

Celem niniejszego opracowania jest ocena dopasowania oferty dydaktycznej polskich uczelni do potrzeb rynku pracy na podstawie danych administracyjnych pochodzących z ogólnopolskiego systemu monitorowania ekonomicznych losów absolwentów (dalej: ELA, system ELA)¹, a dotyczących osób, które otrzymały dyplom w 2014 r. na kierunkach przyporządkowanych do dziedzin nauk ekonomicznych. Pośrednio celem opracowania jest wskazanie różnicowania losów absolwentów studiów ekonomicznych prowadzonych w różnych typach uczelni. W analizach wykorzystane są informacje pochodzące z tak zwanego czwartego pomiaru, a więc po czterech latach od uzyskania dyplomu.

Dla oceny dopasowania kompetencji absolwentów kierunków ekonomicznych istotny jest fakt, że studia o profilu ekonomicznym prowadzone są przez prawie wszystkie typy uczelni (182 szkoły wyższe). W przypadku uczelni publicznych

* Prof. dr hab. Marek Rocki – Szkoła Główna Handlowa, Instytut Rozwoju Gospodarczego; e-mail: roma@sgh.waw.pl

¹ www.ela.nauka.gov.pl, więcej o tym systemie w dalszej części tekstu.

oznacza to, że jedynie mała część (22,27%²) absolwentów kierunków przyporządkowanych do obszaru nauk ekonomicznych otrzymało dyplom jednej z pięciu uczelni ekonomicznych.

1. Podstawy teoretyczne

Analiza dopasowania oferty dydaktycznej do potrzeb rynku pracy jest jedną z wielu możliwych analiz procesu tranzykcji, czyli przechodzenia absolwentów z systemu edukacji na rynek pracy. Analizy w tym zakresie mają także związek z teoriami poszukiwań na rynku pracy, teorią kapitału ludzkiego, a w szczególności – w kontekście absolwentów szkół wyższych – z teorią segmentacji³, teorią filtra⁴, teorią sygnalizacyjną⁵. Każda z nich w inny sposób opisuje związki posiadanego wykształcenia z sytuacją absolwentów na rynku pracy, ale należy odnotować, że szczegółowość danych dostępnych w systemie ELA pozwala na wyciąganie wniosków na innym stopniu agregacji. Dzięki temu możliwe jest wskazanie różnic w losach absolwentów w zależności od poziomu studiów, trybu studiowania lub typu uczelni wydającej dyplom.

Jak zauważa Danuta Piróg (2013a), badania tranzykcji – szczególnie w Polsce – mają krótką historię, bo do lat 80. ubiegłego wieku liczba absolwentów szkół wyższych nie była duża i wszyscy „absolwenci uniwersytetów płynnie i z sukcesem wchodzili na rynek pracy” (s. 132). Obecnie liczba absolwentów jest wielokrotnie większa, co powoduje, że wejście na rynek pracy nie jest tak oczywiste, a jak wskazują dostępne dane, losy absolwentów różnych uczelni są ponadto zróżnicowane. Analizy w tym zakresie mogą być wykorzystane do oceny efektów uczenia się, które są oferowane przez uczelnie lub ich jednostki, w szczególności dopasowania do potrzeb pracodawców. Analizy te można wiązać także z pośrednią oceną jakości kształcenia.

Analizy procesu tranzykcji mogą się opierać także na innych przesłankach. Tomasz Gajderowicz i inni (2012) analizują na przykład wpływ cech socjodemograficznych, opisujących proces kształcenia i sposoby poszukiwania pracy (badanie na podstawie próby 20 251 osób, które w latach 1998–2005 ukończyły ostatni etap edukacji i w roku 2007 nie ukończyły 27 lat). Badania te prowadzone jednak były na dość wysokim poziomie agregacji (wyodrębniono uczelnie publiczne i niepubliczne, dwa poziomy studiów oraz osiem grup dziedzin, w tym „ekonomia i zarządzanie”). Jak piszą autorzy: „W regresji ogólnej nie stwierdzono istotnie

² W roczniku 2014 jest 17 982 absolwentów publicznych uczelni ekonomicznych, a absolwentów uczelni publicznych prowadzących kierunki przyporządkowane do obszaru nauk ekonomicznych jest 79 138 (podane liczby dotyczą osób zarejestrowanych w ZUS).

³ Teoria ta – inaczej: teoria dualnego rynku pracy (Wolbers 2007) – zakłada, że rynek pracy jest podzielony na segmenty oferujące różne warunki pracy w zależności od wiedzy i doświadczenia.

⁴ W teorii filtra wyższe wykształcenie jest zasadniczym czynnikiem dającym podstawy oceny szans (pozycji) na rynku pracy (Arrow 1973).

⁵ Zgodnie z tą teorią opis „poziomu” edukacji potwierdzanej dyplomem jest „sygnałem” wysyłanym przez osobę poszukującą pracy do potencjalnych pracodawców (Spence 1973).

większego wpływu wykształcenia wyższego na poziomie magisterskim od poziomu licencjackiego w szkołach niepublicznych. Istotnie większe szanse na krótsze bezrobocie (około 58,2%) mają z kolei absolwenci w wykształceniu wyższym magisterskim w porównaniu do poziomu licencjatu w uczelniach publicznych”. Wyniki obliczeń wskazały między innymi, że najkrótszy czas bezrobocia charakteryzuje (pomijając wpływ innych czynników) absolwentów kierunków z dziedziny „zdrowie i opieka społeczna”, nieco mniejszy „inżynieria i budownictwo”⁶.

Do niedawna prawdziwe było stwierdzenie Danuty Piróg (2013b), która pisze (s.148), że „brak cyklicznych, ogólnokrajowych monitoringów diagnozujących losy zawodowe” populacji absolwentów. Warto przy tym odnotować, że w podsumowaniu (s. 156) Piróg pisze (po zrelacjonowaniu wielu teorii tranzycji): „Najnowsze modele przechodzenia absolwentów uczelni wyższych odwołują się głównie do teorii kompetencji i teorii kapitału ludzkiego. Dysponowanie szerokimi kompetencjami, zdolność do transferu do potencjalnego miejsca pracy i szybko go dopasowania do potrzeb pracodawcy jest rezultatem jakości edukacji akademickiej. Ta z kolei wynika z trybu, poziomu, kierunku studiów, oceny zamieszczonej na dyplomie, aktywności studenta w kołach naukowych i innych organizacjach studenckich, dodatkowych kursów, szkoleń odbytych w toku studiowania, staży zagranicznych, wymian międzynarodowych i wszelkich umiejętności, nabytych podczas wykonywania pracy w trakcie studiów”. Danuta Piróg nazywa to kapitałem tranzycyjnym. Jak się wydaje, jest oczywiste, że dane administracyjne prezentowane (dostępne publicznie) w raportach z systemu ELA nie umożliwiają pomiaru kapitału tranzycyjnego, ale mogą być wykorzystane do wzbogacenia analiz przeprowadzanych klasycznymi metodami ankietowymi. Wzbogaceniem analiz może też być wykorzystanie informacji zawartych w raportach i uchwałach Polskiej Komisji Akredytacyjnej (a także w stanowiskach uczelni, które są odpowiedziami na raporty z wizytacji dokonanych przez zespoły PKA)⁷.

Warto przy tym zauważyć, że z powodu braku ogólnodostępnych danych – na co wskazuje Maria Pacuska (2014) w tekście pisanim przed pojawieniem się systemu ELA – wyniki analiz dokonywanych przez różnych autorów nie są w pełni porównywalne, bo uczelnie stosują różne mierniki zatrudnialności. Podobną konkluzję co do potrzeby doprowadzenia do porównywalności wyników analiz i badań w zakresie losów absolwentów formułuje także Agnieszka Chłoń-Domińczak (2019, s. 341).

Jak to zostanie uzasadnione poniżej, system ELA pozwala na wykorzystanie danych o prawie wszystkich absolwentach z prawie wszystkich uczelni z kilku kolejnych lat. Dzięki temu możliwe jest porównanie przygotowania do tranzycji absolwentów różnych uczelni, różnych roczników, a także analizy zmian losów jednego rocznika w kolejnych latach.

Należy tu odnotować, że po udostępnieniu danych wykorzystujących zasoby ZUS pojawiły się analizy losów absolwentów wybranych grup uczelni: absolwen-

⁶ Co interesujące, ocena parametru dla zmiennej reprezentującej dziedzinę „ekonomia i zarządzanie” okazała się nieistotnie różna od zera.

⁷ www.pka.edu.pl/ocena/baza-uczelni-jednostek-i-kierunkow-ocenionych/

tów Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego (Wysocka i Wierzejski 2018) a także absolwentów kierunków rolniczych (Pietrzak i Khovrak 2019).

2. Źródło danych

Ogółem dostępne w systemie ELA zbiory danych źródłowych obejmują obecnie⁸ dane o ponad 500 wskaźnikach dla prawie 35 tysięcy grup absolwentów roczników 2014–2018. Wskaźniki dostępne w systemie dotyczą między innymi wynagrodzeń, czasu poszukiwania pracy (pierwszej jakiegokolwiek pracy, pierwszej pracy na etacie), bezrobocia (odsetek doświadczonych bezrobociem, czas bezrobocia) w kolejnych latach, poczynając od roku po uzyskaniu dyplomu⁹. Dostępne są także dane charakteryzujące analizowane grupy absolwentów (poziom i tryb studiów, liczebność grupy, odsetek studiujących po uzyskaniu dyplomu itd.). W niniejszym opracowaniu wykorzystywane są informacje z tak zwanego czwartego pomiaru, a więc dla rocznika 2014 po czterech latach od uzyskania dyplomu. Analizowane i omawiane w dalszej części dane pochodzą z arkuszy w formacie csv dostępnych na stronie internetowej systemu ELA¹⁰.

Najmniejszą jednostką w systemie ELA jest grupa absolwentów, dla której wyodrębniono numer w systemie POL-on (systemie informacji o szkolnictwie wyższym wspomagającym pracę Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego), co oznacza, że studia stacjonarne i niestacjonarne prowadzone przez dany wydział (jednostkę) szkoły wyższej na danym kierunku studiów mogą być (z reguły są) zarejestrowane odrębnie. Takie właśnie grupy absolwentów będą przedmiotem analiz w niniejszym opracowaniu. Oczywiście dane o poszczególnych wyodrębnionych grupach (absolwentach poszczególnych kierunków studiów realizowanych w danym trybie na określonym poziomie studiów) są w systemie ELA także agregowane tak, by uzyskać łączne informacje o absolwentach danej uczelni, ale dostępne w systemie¹¹ (w postaci plików z danymi) informacje pozwalają również na inne agregowanie informacji. Dzięki temu prezentowane dalej analizy dotyczą między innymi absolwentów poszczególnych poziomów studiów, trybów studiowania, absolwentów „podobnych” kierunków prowadzonych przez różne uczelnie.

Warto tu wspomnieć, że zgodnie z przepisami ustawy o szkolnictwie wyższym nie istnieje formalna definicja „kierunku studiów”. W ustawie wspomniano jedynie¹², że uczelnia, prowadząc kształcenie na określonym kierunku, musi go przyporządkować do co najmniej jednej dyscypliny¹³. W przypadku przyporząd-

⁸ We wrześniu 2020 r.

⁹ Od piątego pomiaru, czyli danych udostępnionych w 2020 r. część danych prezentowana jest dla kolejnych miesięcy po uzyskaniu dyplomu.

¹⁰ W roku 2020 dane prezentowane są w „strefie eksperta” i dotyczą trzech poziomów agregacji: dla kierunków, dla poszczególnych uczelni oraz dla Polski ogółem.

¹¹ <https://ela.nauka.gov.pl/pl/experts/source-data>

¹² *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, artykuł 53 i następane.

¹³ Rozporządzenie ministra nauki i szkolnictwa wyższego z dnia 20 września 2018 r. w sprawie dziedzin nauki i dyscyplin naukowych oraz dyscyplin artystycznych.

kowania do większej liczby dyscyplin uczelnia wskazuje dyscyplinę wiodącą¹⁴. Zapisano także, że kształcenie prowadzi się w dziedzinach nauki i dyscyplinach naukowych¹⁵. W świetle przepisów obowiązujących do 2011 r. kierunek studiów definiowany był poprzez podanie nazw przedmiotów i liczby godzin zajęć z tych przedmiotów realizowanych przez studentów podczas studiów. Po nowelizacjach prawa o szkolnictwie wyższym z 2011 r. (co utrwaliła Ustawa prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z 2018 r.) przyjmuje się, że kierunek studiów na określonym poziomie i profilu opisywany jest poprzez program studiów określony efektami uczenia się i opis procesu prowadzącego do ich uzyskania¹⁶. Wynika to z (domniemanego) założenia, że wiedza, umiejętności i postawy charakteryzujące absolwenta mogą być w różnych uczelniach (jednostkach prowadzących kształcenie) uzyskiwane w różny sposób¹⁷. W praktyce oznacza to, że uczelnie podobnym efektem uczenia się mogą nadać różne nazwy, a jednocześnie, że jednakowa nazwa kierunku może w różnych uczelniach oznaczać zróżnicowane efekty uczenia się. Należy tu odnotować, że zgodnie z danymi ELA w niektórych uczelniach dany kierunek studiów może w pewnym roku kończyć kilka grup absolwentów (z różnych wydziałów, rekrutowanych w różnych momentach czasu, a więc kończących studia w terminie lub z opóźnieniem itd.). Dla pogłębienia analiz w tym zakresie (na przykład w celu przeanalizowania różnic w założonych efektach uczenia się na podobnym – identycznym z nazwy – kierunku prowadzonym na różnych wydziałach tej samej uczelni) konieczne jest jednak wykorzystanie innych danych, na przykład informacji z raportów i uchwał PKA¹⁸.

Z wcześniejszych uwag wynika nieformalna, ale użyteczna definicja kierunku studiów: jest to (powinien być) kompleksowy, spójny opis efektów uczenia się i procesu prowadzącego do ich uzyskania, sformułowany przez uczelnię, a określających wiedzę, umiejętności i postawy charakteryzujące absolwenta. Wiedza i umiejętności wskazywane w efektach uczenia się oczywiście muszą (powinny) nawiązywać do konkretnych obszarów badań naukowych (dziedzin i dyscyplin)¹⁹.

Podstawowe cechy danych i możliwości wnioskowania na podstawie danych z systemu ELA opisane są m.in. w (Rocki 2018a, 2018b, 2018d), wobec tego w tym miejscu wskazane zostaną te, które mogą mieć wpływ na wyniki prezentowanych analiz.

¹⁴ Dane w systemie ELA zawierają jedynie informacje przyporządkowaniu do obszaru i dziedziny nauk.

¹⁵ *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, artykuł 5, ustęp 2.

¹⁶ Do 2018 r. dotyczyło to „zakładanych efektów kształcenia”. Należy też wspomnieć, że dla wymienionej w *Prawie o szkolnictwie wyższym i nauce* listy kierunków w programach studiów uwzględnia się standardy kształcenia, którymi są reguły i wymagania w zakresie kształcenia dotyczące sposobu organizacji kształcenia, osób prowadzących kształcenie, ogólnych i szczegółowych uczenia się, a także sposobu weryfikacji osiągniętych efektów uczenia się.

¹⁷ Najdalej idącą konsekwencją tego rozwiązania jest odejście w nowelizacji z 2011 r. (utrzymane w *Prawie o szkolnictwie wyższym i nauce* z 2018 r.) od „państwowego” dyplomu ukończenia studiów i nadanie uczelniom faktycznej autonomii programowej: to uczelnia odpowiada za oferowane i realizowane programy studiów. Z tego wynika jednocześnie powstawanie nowych kierunków studiów.

¹⁸ Przykład analizy łączącej dane ELA z informacjami PKA zawiera tekst Rocki M. (2018c).

¹⁹ Definicja ta jest zaktualizowaną (dostosowaną do przepisów *Prawa o szkolnictwie wyższym i nauce* z 2018 r.) wersją definicji sformułowanej w (Rocki M. 2018e).

Po pierwsze, w zbiorach ZUS nie są rejestrowane umowy o dzieło, umowy zlecenia, umowy zawierane za granicą Polski, praca bez umowy. Dane mogą także nie obejmować ubezpieczonych w KRUS. Tak więc dane o absolwentach w systemie ELA nie obejmują wszelkich możliwych form zatrudnienia. Informacją uzupełniającą, a jednocześnie określającą wiarygodność wnioskowania, jest liczba absolwentów danej jednostki zarejestrowanych w ZUS odniesiona do ogólnej liczby jej absolwentów. Z tego powodu informacja o udziale absolwentów zarejestrowanych w ZUS podawana będzie w większości prezentowanych dalej tabel.

Po drugie, dane ZUS nie zawierają informacji o wykonywanym zawodzie. Oznacza to, że nie wiadomo, czy podjęta przez absolwenta praca jest zgodna z kierunkiem (specjalnością) ukończonych studiów. To samo dotyczy oczywiście pracy podczas studiów i przed studiami.

Po trzecie, w dostępnych plikach danych nie są prezentowane – dla zachowania anonimowości absolwentów – informacje o grupach liczących mniej niż 10 osób²⁰.

W kontekście dalszych analiz należy podkreślić, że absolwenci każdego rocznika to *de facto* cztery grupy osób, co wynika z dwu trybów studiowania (stacjonarny i niestacjonarny) i dwu poziomów studiów (studia I i II stopnia)²¹. Wydaje się oczywiste, że różne są motywacje osób podejmujących studia stacjonarne i niestacjonarne. Powodem podjęcia studiów niestacjonarnych może być zarówno konieczność łączenia studiów z pracą, jak i brak miejsc na studiach stacjonarnych. Co więcej, łączenie studiów z pracą może mieć nie tylko powody finansowe, ale także merytoryczne (konieczność uzyskania dyplomu oczekiwanego przez pracodawcę). Zróżnicowane motywacje studiowania dotyczą w szczególności osób podejmujących studia drugiego stopnia: może to być chęć pogłębienia wiedzy uzyskanej w toku studiów pierwszego stopnia (studia konsekwentne: na „tym samym” lub podobnym kierunku), chęć poszerzenia wiedzy (studia na kierunku komplementarnym), zmiana obszaru zainteresowań²², lub chęć uzyskania dyplomu innej uczelni. Niejednorodne motywacje wiążą się w konsekwencji także z różnym poziomem predyspozycji i przygotowania merytorycznego do studiowania²³.

Na wymienione (przykładowe) powody zróżnicowania motywacji do podjęcia studiów na określonym poziomie i w określonym trybie – nawet w relatywnie wąskim obszarze kierunków przyporządkowanych do dziedziny nauk ekonomicz-

²⁰ Oznacza to, że faktycznych grup o różnych numerach POLON jest znacząco więcej. Dane o tych grupach nie wpływają na wnioski prezentowane w niniejszym opracowaniu ze względu na ogólnie małą liczbę absolwentów tych grup w relacji do liczby absolwentów grup, które są przedmiotem analiz.

²¹ W systemie ELA wyróżniono trzy „poziomy” studiów: studia pierwszego stopnia, studia drugiego stopnia oraz jednolite studia magisterskie. Ustawowa możliwość prowadzenia jednolitych studiów magisterskich nie dotyczy obecnie studiów przyporządkowanych do obszaru nauk ekonomicznych.

²² Przykładowo w SGH w rekrutacji na studia II stopnia w latach 2017–2019 tylko 35–42% stanowili absolwenci studiów pierwszego stopnia tej uczelni.

²³ Konsekwencją są problemy z definiowaniem efektów uczenia się dla studiów drugiego stopnia, które na danym kierunku powinny być inne dla osób podejmujących studia konsekwentne i inne dla osób, których studia nie mają takiego charakteru.

nych – nakładają się dodatkowo zróżnicowane metody rekrutacji (w uczelniach publicznych z reguły trudniej zostać studentem studiów stacjonarnych niż niestacjonarnych²⁴), możliwości korzystania z praktyk i wymiany zagranicznej, a w konsekwencji często różny od planowego czas kończenia studiów.

Wymienione czynniki różnicujące absolwentów studiów nie mają jednak odzwierciedlenia w danych ELA, ale jednocześnie mają (mogą mieć) wpływ zarówno na czas poszukiwania pracy po uzyskaniu dyplomu, jak i na uzyskiwane wynagrodzenie.

3. Rocznik 2014 – informacje ogólne

Ogólne informacje o tym roczniku zaczerpnięte z systemu ELA zawiera tabela 1. Są to dane o tych grupach absolwentów, dla których generowane są raporty szczegółowe, a więc o grupach liczących co najmniej 10 osób. Należy tu wspomnieć, że raporty ogólnopolskie zawierają wobec tego inne (większe) liczby absolwentów.

W roku 2014 dyplomy ukończenia studiów otrzymało łącznie 373 599 absolwentów studiów I i II stopnia oraz studiów jednolitych magisterskich. Dyplomy na kierunkach związanych z dziedziną nauk ekonomicznych dyplomy uzyskało

Tabela 1
Rocznik 2014 – informacje ogólne

Stopień i tryb studiów	Liczba grup	Liczba absolwentów	Absolwenci zarejestrowani w ZUS	Struktura absolwentów rocznika 2014 (%)	Absolwenci zarejestrowani w ZUS (%)
I stopień, stacjonarne	2 239	131 094	123 055	35,09	93,87
I stopień, niestacjonarne	1 719	75 304	72 670	20,16	96,50
II stopień, stacjonarne	1 638	78 986	75 217	21,14	95,23
II stopień, niestacjonarne	1139	68 884	67 030	18,44	97,31
JM, stacjonarne	135	13 512	12 619	3,63	93,39
JM, niestacjonarne	79	5 819	5 512	1,56	94,72
Łącznie	6 949	373 599	356 103	100,00	95,32

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych ELA.

²⁴ Przykładowo w SGH na studia stacjonarne I stopnia obok wyników egzaminu maturalnego z określonych przedmiotów prowadzony jest egzamin wstępny z licealnego przedmiotu „podstawy przedsiębiorczości”.

83 126 osób (co stanowi 22,25% ogółu)²⁵. Dla wiarygodności analiz przeprowadzanych na podstawie danych ELA istotne jest to, że dotyczą one absolwentów zarejestrowanych w ZUS, a jest ich ogółem 95,32%²⁶, a w przypadku studiów ekonomicznych 95,54%.

Warto odnotować, że liczebności grup absolwentów, których dotyczą dane w systemie ELA (przypomnijmy, że zgodnie z podaną wcześniej definicją podmiotem badań jest grupa absolwentów, dla której wyodrębniono numer w systemie POL-on), są bardzo zróżnicowane. Liczebność grup ma oczywisty wpływ zarówno na organizację i metody kształcenia, jak i na jego jakość. Liczebność ta może też mieć wpływ na proces tranzycji. Informacje o rozkładzie liczebności tych grup zawierają tabele 2 i 3.

Tabela 2
Grupy absolwentów rocznika 2014 według ich liczebności

Liczba absolwentów w grupie	Liczba grup						
	Ogółem	Studia niestacjonarne			Studia stacjonarne		
		I stopień	II stopień	JM	I stopień	II stopień	JM
dokładnie 10	221	60	49	3	46	62	1
11–25	2 323	656	433	22	609	575	28
26–50	2 023	548	285	14	677	473	26
51–75	924	210	96	17	358	228	15
76–100	563	117	80	5	222	126	13
101–125	320	59	50	7	119	73	12
126–150	187	20	44	4	72	36	11
151–175	121	16	28	0	48	25	4
176–200	80	9	19	2	33	12	5
201–225	41	4	8	0	15	9	5
226–250	45	5	11	0	15	7	7
251 i więcej	101	15	36	5	25	12	8
Ogółem	6 949	1 719	1 139	79	2 239	1 638	135

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych ELA.

²⁵ W tym 18 700 w uczelniach publicznych, z czego 96,16% zarejestrowanych w ZUS. Warto dodać, że w części uczelni niepublicznych oraz w przypadku studiów prowadzonych w języku angielskim w uczelniach publicznych udział osób zarejestrowanych w ZUS jest znacząco mały. Przykładowo w ZUS jest tylko 6,5% absolwentów rocznika 2014 – kierunku ekonomia – Akademii Finansów i Biznesu VISTULA.

²⁶ W 65 przypadkach udział absolwentów zarejestrowanych w ZUS jest mniejszy niż 60%. W znaczącej części dotyczy to obcokrajowców (np. absolwenci: Wydziału Ekonomiczno-Informatycznego w Wilnie, Uniwersytetu w Białymstoku (82 osoby, w tym 2 zarejestrowane w ZUS), wydziału zamiejscowego w Londynie Społecznej Akademii Nauk (38 osób, 3 w ZUS), wydziału lekarskiego z oddziałem anglojęzycznym Uniwersytetu Medycznego w Lublinie (134 osoby, 15 w ZUS).

Tabela 3
Rozkład grup absolwentów rocznika 2014 według ich liczebności

Liczba absolwentów w grupie	Fracje według liczebności grup w ogólnej liczbie grup (%)						
	Ogółem	Studia niestacjonarne			Studia stacjonarne		
		I stopień	II stopień	JM	I stopień	II stopień	JM
dokładnie 10	3,18	3,49	4,30	3,80	2,05	3,79	0,74
11–25	33,43	38,16	38,02	27,85	27,20	35,10	20,74
26–50	29,11	31,88	25,02	17,72	30,24	28,88	19,26
51–75	13,30	12,22	8,43	21,52	15,99	13,92	11,11
76–100	8,10	6,81	7,02	6,33	9,92	7,69	9,63
101–125	4,60	3,43	4,39	8,86	5,31	4,46	8,89
126–150	2,69	1,16	3,86	5,06	3,22	2,20	8,15
151–175	1,74	0,93	2,46	0,00	2,14	1,53	2,96
176–200	1,15	0,52	1,67	2,53	1,47	0,73	3,70
201–225	0,59	0,23	0,70	0,00	0,67	0,55	3,70
226–250	0,65	0,29	0,97	0,00	0,67	0,43	5,19
251 i więcej	1,45	0,87	3,16	6,33	1,12	0,73	5,93

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych ELA.

Tabela 4
Rozkład grup absolwentów kierunków ekonomicznych według ich liczebności

Liczba absolwentów w grupie	Fracje według liczebności grup w ogólnej liczbie grup kierunków ekonomicznych (%)				
	Ogółem	Studia niestacjonarne		Studia stacjonarne	
		I stopień	II stopień	I stopień	II stopień
dokładnie 10	2,02	1,42	1,08	2,62	3,35
11–25	24,38	27,64	28,32	14,61	25,94
26–50	27,73	33,90	25,09	25,09	24,69
51–75	12,76	15,10	10,04	14,98	10,04
76–100	11,62	9,40	9,68	14,98	13,39
101–125	6,34	4,27	4,66	8,61	8,79
126–150	4,49	1,71	6,45	5,24	5,44
151–175	2,73	1,14	2,87	4,12	3,35
176–200	2,46	1,41	3,23	4,12	1,26
201–225	0,97	0,28	1,08	1,87	0,84
226–250	1,41	0,85	2,15	2,25	1,26
251 i więcej	3,08	2,85	5,38	1,50	1,67

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych ELA.

W roczniku 2014 jest łącznie 1155 grup absolwentów kierunków przyporządkowanych do dziedziny nauk ekonomicznych (dalej: kierunków ekonomicznych) liczących co najmniej 10 osób. Z analiz prezentowanych w dalszej części opracowania wyeliminowane zostały jednak takie grupy absolwentów, w których liczba osób zarejestrowanych w ZUS jest mniejsza niż 60%. Taka sytuacja dotyczy 19 grup absolwentów²⁷, tak więc analizy obejmą 1136 grup: 267 grup absolwentów studiów stacjonarnych I stopnia, 351 grup studiów niestacjonarnych I stopnia, 239 grup absolwentów studiów stacjonarnych II stopnia oraz 279 niestacjonarnych II stopnia, liczących łącznie 79 138 osób zarejestrowanych w ZUS.

Jak wynika z porównania tabel 3 i 4, na kierunkach ekonomicznych jest więcej grup absolwentów liczniejszych niż 50 osób, aniżeli dla ogółu rocznika 2014, co związane jest z relatywnie niższym kosztem prowadzenia studiów ekonomicznych²⁸.

Kierunki ekonomiczne (tabela 5) prowadzone były w 2014 r. w 182 uczelniach. Jako kierunki ekonomiczne uczelnie publiczne zadeklarowały 33 kierunki studiów (na obu stopniach, często kilka grup dla danej uczelni). Warto odnotować, że do dziedziny nauk ekonomicznych przyporządkowano kierunki takie jak socjologia i administracja. Nazwy kierunków ekonomicznych, które w sposób naturalny występują także wśród kierunków przyporządkowanych do innych dziedzin nauki, to m.in. turystyka i rekreacja, logistyka, europeistyka, towaroznawstwo. W praktyce analiz rynku pracy oznacza to, że absolwenci jednakowo nazwanych kierunków uzyskują niejednakową wiedzę i umiejętności, a więc mogą ich charakteryzować różne procesy tranzycji. Przedmiotem niniejszego opracowania nie są analizy w tym zakresie.

Należy tu odnotować, że prawie 57% absolwentów kierunków ekonomicznych ukończyło studia na dwu dominujących kierunkach: zarządzanie (30478 absolwentów, co stanowi 38,37% absolwentów kierunków z dziedziny nauk ekonomicznych), oraz ekonomia (14702 osób, czyli 18,51%). W praktyce jednak, biorąc pod uwagę wspomnianą wcześniej autonomię uczelni w definiowaniu efektów uczenia się i nadawaniu nazw kierunkom²⁹, występują znaczące różnice w losach absolwentów wewnątrz tych dwu kierunków.

²⁷ W tym Wyższa Szkoła Informatyki i Ekonomii TWP w Olsztynie, bo na 15 absolwentów żaden nie jest zarejestrowany w ZUS.

²⁸ Najliczniejsze grupy to: 793 osoby, które ukończyły w 2014 r. kierunek zarządzanie (niestacjonarne, II stopnia) i 515 z dyplomem na kierunku turystyka i rekreacja (niestacjonarne, I stopnia) w Wyższej Szkole Bankowej we Wrocławiu, 772 osoby z kierunku zarządzanie (niestacjonarne II stopnia) w Społecznej Akademii Nauk z siedzibą w Łodzi, 617 absolwentów finansów i rachunkowości po studiach stacjonarnych i 552 po studiach niestacjonarnych (w obu przypadkach studia II stopnia) w Uniwersytecie Ekonomicznym w Katowicach oraz 570 absolwentów tegoż kierunku (stacjonarne, I stopnia) w SGH. Wśród wszystkich grup rocznika 2014 najliczniejszą (1083 osoby) stanowią absolwenci kierunku administracja (niestacjonarne, II stopnia) wydziału zamiejscowego w Rzeszowie prowadzonego przez Wyższą Szkołę Prawa i Administracji w Przemyślu.

²⁹ Pod „klasyczną” nazwą kierunku mogą być prowadzone studia na specjalnościach odbiegających od kanonu. Przykładowo UMCS w Lublinie na kierunku ekonomia prowadzi m.in. specjalności: biznes międzynarodowy oraz ubezpieczenia społeczne i gospodarcze, a Społeczna Akademia Nauk na kierunku zarządzanie ma specjalności „zarządzanie finansami i rachunkowość” oraz „bankowość”.

Tabela 5
Kierunki ekonomiczne w uczelniach publicznych

Lp.	Nazwa kierunku	Liczba uczelni	Liczba grup	Uczelnie prowadzące dany kierunek
1	Administracja	1	2	Politechnika Śląska
2	Analityka gospodarcza	2	5	UE Katowice, Uniwersytet Łódzki
3	Ekonomia	84	252	wiele
4	Ekonomiczna analiza prawa	1	1	SGH
5	Ekonomiczno – prawny	1	2	Uniwersytet w Białymstoku
6	Europeistyka	1	4	UE Kraków
7	Finanse i Rachunkowość	47	162	wiele
8	Finanse i zarządzanie w ochronie zdrowia	1	2	UE Kraków
9	Finanse, inwestycje i rachunkowość	1	3	Uniwersytet Warszawski (WNE)
10	Finanse, rachunkowość i ubezpieczenia	1	6	Uniwersytet Warszawski (WZ)
11	Gospodarka i administracja publiczna	1	5	UE Kraków
12	Gospodarka i zarządzanie publiczne	1	2	UE Katowice
13	Gospodarka przestrzenna	10	30	Wiele
14	Gospodarka turystyczna	2	3	UE Poznań i Katowice
15	Informatyka i ekonometria	14	32	wiele
16	Informatyka stosowana	1	2	UE Kraków
17	Informatyka w biznesie	1	4	UE Wrocław
18	International Business Program	1	1	Uniwersytet Warszawski
19	International Business	2	3	UE Katowice, SGH
20	Logistyka	20	60	wiele
21	Metody ilościowe w ekonomii i systemy informacyjne	1	4	SGH
22	Międzykierunkowe studia ekonomiczno-matematyczne	1	2	Uniwersytet Warszawski
23	Międzynarodowe stosunki gospodarcze	9	38	wiele
24	Polityka społeczna	2	6	UE Poznań Uniwersytet Łódzki
25	Rachunkowość i controlling	1	2	UE Kraków
26	Socjologia	1	4	Politechnika Śląska
27	Stosunki międzynarodowe	7	14	wiele
28	Towaroznawstwo	9	30	wiele
29	Turystyka i rekreacja	20	58	wiele
30	Zarządzanie i inżynieria produkcji	5	12	wiele
31	Zarządzanie inżynierskie	1	2	Politechnika Gdańska
32	Zarządzanie własnością intelektualną	1	2	Uniwersytet Jagielloński
33	Zarządzanie	120	400	wiele

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych ELA.

4. Losy absolwentów na rynku pracy

4.1. Analiza według form, stopnia i kierunków studiów

Przypomnijmy tu, że podmiotem analiz są grupy absolwentów, dla których wyodrębniono numery w systemie POL-on, co oznacza, że studia stacjonarne i niestacjonarne prowadzone przez dany wydział (jednostkę) szkoły wyższej na danym kierunku studiów są zarejestrowane odrębnie. System ELA dostarcza informacji o kilkuset zmiennych charakteryzujących ekonomiczne losy takich grup absolwentów. W niniejszym opracowaniu analizie poddane są wybrane z nich:

1. Średni dla danej grupy czas poszukiwania pierwszej, jakiegokolwiek pracy po uzyskaniu dyplomu. Oczywiście jest hipoteza, że długi czas poszukiwania pracy związany jest albo z niedopasowaniem posiadanego wykształcenia do potrzeb pracodawców (szczególnie w przypadku absolwentów studiów II stopnia), albo z chęcią wykorzystania systemu świadczeń socjalnych (to w przypadku absolwentów studiów I stopnia).
2. Odsetek osób, które choć raz w okresie objętym monitoringiem miały doświadczenie bycia bezrobotnym. Doświadczenie bezrobocia także może świadczyć o niedopasowaniu kompetencji absolwentów do potrzeb rynku pracy, albo o wykorzystywaniu systemu świadczeń socjalnych.
3. Odsetek osób, które po uzyskaniu dyplomu miały doświadczenie studiowania (na innych studiach).
4. Średni odsetek miesięcy dalszego studiowania po uzyskaniu dyplomu. W przypadku studiów I stopnia dalsze studia mogą wnikać z chęci pogłębienia lub poszerzenia wiedzy i umiejętności, ale także z oceną, iż dotychczasowe wykształcenie nie odpowiada potrzebom rynku pracy. Taka motywacja może też być powodem dalszych studiów po uzyskaniu dyplomu magisterskiego, ale możliwe też, że powodem jest chęć wzbogacenia opisu kompetencji o dyplom kolejnej uczelni.
5. Średnie miesięczne zarobki ze wszystkich źródeł. Można przyjąć, że zarobki związane są z wyceną kompetencji absolwentów dokonywaną przez pracodawców.

Należy tu też przypomnieć, że prezentowane dalej tabele i interpretacje dotyczą sytuacji absolwentów kierunków ekonomicznych rocznika 2014 po czterech latach od uzyskania dyplomu. Ogólnie dane wskazują na bardzo zróżnicowane losy badanej grupy absolwentów na rynku pracy. Przykładowo poszukiwanie pierwszej pracy po uzyskaniu dyplomu (mierzone miesiącami) waha się od natychmiastowego podjęcia pracy, do poszukiwania pracy przez średnio (dla absolwentów danego kierunku w danej uczelni) prawie 26 miesięcy. W przypadku kierunków ekonomicznych charakterystyczne jest to, że kilkakrotnie dłużej niż wszyscy inni szukali prac absolwenci studiów stacjonarnych I stopnia (por. tabela 6).

Dla przyjętych do analiz danych obliczono współczynnik korelacji pomiędzy średnim czasem poszukiwania pracy a odsetkiem miesięcy studiowania (po uzyskaniu dyplomu) dla tej grupy absolwentów. Jego wartość (równa 0,794) oznacza, że długi czas poszukiwania pracy można wiązać raczej z wykorzystywaniem sys-

Tabela 6

Średni czas poszukiwania pracy po uzyskaniu dyplomu przez absolwentów kierunków ekonomicznych rocznika 2014 ogółem według stopnia i formy studiów

Stopień i forma studiów	Absolwenci w ZUS (osoby i %)		Średni czas poszukiwania pierwszej pracy (w miesiącach)
I stopień, niestacjonarne	20 060	97,12	3,77
I stopień, stacjonarne	20 886	94,32	16,23
II stopień, niestacjonarne	22 702	97,32	1,67
II stopień, stacjonarne	15 490	95,23	3,93
Ogółem	79 138	96,05	6,49

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych ELA.

temu ubezpieczeń społecznych niż z niedopasowaniem ukończonych studiów do potrzeb rynku pracy³⁰.

Hipotezę taką potwierdzają także związki statystyczne pomiędzy zmiennymi wyznaczone dla wszystkich grup (79 138 osób). Kolejna tabela zawiera wartości współczynników korelacji czterech zmiennych opisujących przynależność absolwentów do jednej z czterech kategorii (zmiennie zero-jedynkowe, według formy i stopnia studiów), zmiennej mierzącej doświadczenie bezrobocia oraz zmiennej reprezentującej czas poszukiwania pierwszej pracy z odsetkiem miesiący studiowania oraz odsetkiem absolwentów, którzy studiowali po uzyskaniu dyplomu.

Tabela 7

Współczynniki korelacji dla studiowania po uzyskaniu dyplomu z: formą i trybem studiowania, doświadczeniem bezrobocia, czasem poszukiwania pracy

Wyszczególnienie zmiennych	Odsetek miesięcy studiowania po uzyskaniu dyplomu	Odsetek absolwentów, którzy studiowali po uzyskaniu dyplomu
Absolwenci studiów stacjonarnych I stopnia	0,619903	0,683482
Absolwenci studiów niestacjonarnych I stopnia	0,108962	0,213523
Absolwenci studiów stacjonarnych II stopnia	-0,286703	-0,314459
Absolwenci studiów niestacjonarnych II stopnia	-0,45615	-0,60474
Odsetek absolwentów, którzy mieli doświadczenie bycia bezrobotnym po uzyskaniu dyplomu	-0,01757	0,106203
Średni czas poszukiwania pierwszej pracy	0,666821	0,729581

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych ELA.

³⁰ Współczynniki korelacji pomiędzy czasem poszukiwania pracy a czasem studiów po uzyskaniu dyplomu dla pozostałych grup absolwentów wynoszą: dla absolwentów studiów niestacjonarnych I stopnia $r = 0,325$, dla studiów niestacjonarnych II stopnia $r = -0,02$, a dla stacjonarnych II stopnia $r = 0,121$.

Jak można zauważyć (wartość współczynnika korelacji odsetka absolwentów, którzy mieli doświadczenie bezrobocia z odsetkiem miesiący studiowania wynosi $-0,01757$, a z odsetkiem absolwentów, którzy studiowali po uzyskaniu dyplomu $-0,106203$), doświadczenie bezrobocia nie wiąże się statystycznie ze studiowaniem po uzyskaniu dyplomu. Ale jednocześnie im „dłuższe” studiowanie i im większy odsetek studiujących, tym dłuższy czas poszukiwania pierwszej pracy (współczynniki korelacji wynoszą odpowiednio: $0,666821$ i $0,729581$).

To, że współczynniki korelacji zmiennej zero-jedynkowej równej jeden dla grup absolwentów studiów stacjonarnych I stopnia (zero dla pozostałych grup) z odsetkiem miesiący studiowania wyniósł $0,619903$, a z odsetkiem absolwentów, którzy dalej studiowali $0,683482$ oznacza, że absolwenci studiów stacjonarnych I stopnia w znaczącym stopniu kontynuowali studia, a jednocześnie ich studia nie były „krótkotrwałe”. Z kolei dla absolwentów studiów niestacjonarnych I stopnia odpowiednie współczynniki korelacji wyniosły $0,108962$ i $0,213523$. Oznacza to, że tylko w niewielkim stopniu kontynuowali oni naukę. Fakt ten można wiązać z tym, że pracowali już podczas studiów i dyplom studiów I stopnia wystarczająco umacniał ich pozycję na rynku pracy (uzyskanie dyplomu potwierdzało posiadane kompetencje). Dodatkowo otrzymane wyniki mogą wskazywać na zróżnicowane motywacje, jakimi kierują się osoby podejmujące studia stacjonarne i niestacjonarne, lub na to, że studenci studiów niestacjonarnych przekonali się, że trudne jest łączenie studiowania z pracą. Potwierdzenie tych hipotez wymaga jednak odrębnych badań³¹.

Z kolei dla absolwentów studiów II stopnia ujemne współczynniki korelacji odsetka miesiący studiowania po uzyskaniu dyplomu ($-0,286703$ dla studiów stacjonarnych i $-0,45615$ dla niestacjonarnych) i odsetka absolwentów, którzy dalej studiowali ($-0,314459$ dla studiów stacjonarnych i $-0,60474$ dla niestacjonarnych) wskazują, że absolwenci ci uważają, iż osiągnęli wystarczający stopień kompetencji wymaganych przez pracodawców. Można przyjąć, że wyniki te potwierdzają teorię sygnalizacyjną, ale nie potwierdzają teorii segmentacyjnej oraz teorii filtra wskazywanych jako teorie opisujące funkcjonowanie rynku pracy.

Kolejne tabele zawierają informacje o średnim czasie poszukiwania pierwszej pracy przez absolwentów studiów stacjonarnych I oraz II stopnia, ale w podziale na ukończone kierunki studiów. W tej analizie absolwenci kierunków zbliżonych do finansów i rachunkowości³² zostali włączeni do zbioru absolwentów finansów i rachunkowości, a absolwenci metod ilościowych w ekonomii i systemów informacyjnych (SGH) zostali włączeni do absolwentów informatyki i ekonometrii. Pominięte zostały natomiast grupy absolwentów kierunków niemieszczających się w kanonie klasycznie rozumianych kierunków ekonomicznych (socjologia, stosunki międzynarodowe, zarządzanie i inżynieria produkcji) oraz prowadzonych w pojedynczych uczelniach (europeistyka, ekonomiczna analiza prawa, gospodarka turystyczna, zarządzanie inżynierskie, zarządzanie własnością intelektualną).

³¹ W pewnym zakresie relacje z takich badań, ale bez wyodrębniania studiów stacjonarnych i niestacjonarnych, prezentują m.in. A. Adamowska (2018), W. Jarecki (2015), A. Omelan i in. (2013).

³² Są to: rachunkowość i controlling, finanse, inwestycje i rachunkowość oraz finanse, rachunkowość i ubezpieczenia.

Tabela 8

Średni czas poszukiwania pracy po uzyskaniu dyplomu przez absolwentów studiów stacjonarnych I stopnia kierunków ekonomicznych rocznika 2014

Lp.	I stopień, stacjonarne	Absolwenci w ZUS (osoby i %)		Średni czas poszukiwania pierwszej pracy (miesiące)
1	Międzynarodowe stosunki gospodarcze	994	90,28	17,64
2	Gospodarka przestrzenna	613	95,19	17,37
3	Turystyka i rekreacja	741	90,70	16,96
4	Ekonomia	4 692	95,25	16,74
5	Zarządzanie	5 832	93,16	16,16
6	Finanse i rachunkowość	4 437	95,46	16,15
7	Analityka gospodarcza	151	96,79	16,14
8	Informatyka i ekonometria	625	95,13	14,86
9	Towaroznawstwo	450	96,77	14,47
10	Logistyka	1 059	96,45	13,64

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych ELA.

Tabela 9

Średni czas poszukiwania pracy po uzyskaniu dyplomu przez absolwentów studiów stacjonarnych II stopnia kierunków ekonomicznych rocznika 2014

Lp.	II stopień, stacjonarne	Absolwenci w ZUS (osoby i %)		Średni czas poszukiwania pierwszej pracy (miesiące)
1	Turystyka i rekreacja	410	89,32	5,35
2	Towaroznawstwo	525	96,69	4,92
3	Logistyka	693	95,45	4,62
4	Ekonomia	2 821	95,56	4,51
5	Polityka społeczna	78	96,30	4,36
6	Międzynarodowe stosunki gospodarcze	731	89,58	4,29
7	Zarządzanie	5 192	94,59	4,25
8	Gospodarka przestrzenna	263	98,87	4,24
9	Finanse i rachunkowość	3 969	99,97	2,7
10	Informatyka i ekonometria	510	96,23	2,24
11	Analityka gospodarcza	47	97,79	1,84

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych ELA.

Jak można sądzić, w przypadku studiów I stopnia najkrócej poszukiwali pracy absolwenci kierunków o wężej zdefiniowanych efektach uczenia się, ale co interesujące, dwa kierunki o najkrótszym czasie poszukiwania pracy po studiach I stopnia nie wypadają tak dobrze w przypadku studiów II stopnia.

W przypadku studiów stacjonarnych II stopnia należy odnotować kilkukrotnie krótszy czas poszukiwania pracy niż po studiach I stopnia, a jednocześnie znacząco większe zróżnicowanie tego czasu pomiędzy kierunkami. Jedynie absolwenci trzech kierunków mają przeciętny czas poszukiwania pracy mniejszy niż średni dla wszystkich absolwentów takich studiów, która wyniosła 3,93 miesiąca.

4.2. Analiza według grup uczelni

W kontekście oceny dopasowania do potrzeb rynku pracy i jakości kształcenia powiązanej z losami absolwentów na rynku pracy warto zauważyć, że część ofert dydaktycznych powstaje w uczelniach, które korzystają z przepisu ustawy³³ dającego im autonomię programową, a część ofert jest z uczelni, które chcąc utworzyć kierunek studiów muszą uzyskać opinię PKA (tzw. akredytacja *ex ante*). W praktyce oznacza to, że część ofert dydaktycznych oceniana jest dopiero w toku oceny jakości kształcenia dokonywanej przez PKA (tzw. akredytacja *ex post*), lub przez ocenę losów absolwentów. Z tego powodu w niniejszym opracowaniu kolejna tabela zawiera informacje o dalszym studiowaniu, doświadczeniu bezrobocia, doświadczeniu pracy i przeciętnych zarobkach dotyczące absolwentów uczelni autonomicznych programowo oraz działających na stosunkowo podobnych zasadach państwowych szkołach zawodowych (PWSZ). Do analiz włączone zostały także Akademia Morska w Gdyni, Polsko-Japońska Akademia Technik Komputerowych oraz Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Lądowych³⁴. Łącznie uczelnie te ukończyło łącznie 65,01% analizowanych grup absolwentów (740 grup liczących razem 50 522 absolwentów stanowiących 64,50% absolwentów kierunków ekonomicznych rocznika 2014).

Do celów analiz wyodrębniono pięć zasadniczych typów uczelni: klasyczne uniwersytety, uniwersytety przyrodnicze³⁵, uczelnie techniczne, rolnicze, publiczne ekonomiczne. Dodatkową grupę w analizach stanowić będą PWSZ³⁶. Skład wymienionych grup uczelni zawiera tabela 10.

Kolejna tabela zawiera ogólne dane o absolwentach wyodrębnionych grup typów uczelni.

³³ W ustawie *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* z 2018 r. jest to art. 53, ust. 4 („pozwolenia nie wymaga utworzenie studiów na kierunku przyporządkowanym do: 1) dyscypliny... w której uczelnia posiada kategorię naukową A+ albo A...”, natomiast zgodnie z art. 54, ust. 2 „minister wydaje pozwolenie po zasięgnięciu opinii: 1) PKA w sprawie spełnienia warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku, poziomie i profilu oraz związku ze strategią uczelni”. W ustawie „prawo o szkolnictwie wyższym” z 2005 r. odpowiedni przepis (art. 11, ust. 2) dawała uprawnienia do prowadzenia studiów bez decyzji ministra (wydawanej po zasięgnięciu opinii PKA) jednostkom organizacyjnym uczelni, która posiadała co najmniej cztery uprawnienia do nadawania stopnia naukowego doktora (w przypadku uczelni artystycznych: dwu uprawnień).

³⁴ Tu i dalej nazwy uczelni zgodne z bazami danych ELA.

³⁵ W przypadku tej grupy tylko 9,4% absolwentów ukończyło kierunki „ekonomiczne” inne niż ekonomia lub zarządzanie.

³⁶ W PWSZ tylko 4,9% absolwentów kończyło kierunki „ekonomiczne” inne niż ekonomia lub zarządzanie.

Tabela 10
Typy uczelni prowadzących kierunki ekonomiczne

Lp.	Typ uczelni	Lista uczelni zaliczonych do danego typu
1	Uniwersytety klasyczne	Uniwersytet Adama Mickiewicza, Uniwersytet w Białymstoku, Uniwersytet Gdański, Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet Jana Kochanowskiego, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Uniwersytet Łódzki, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Uniwersytet Opolski, Uniwersytet Rzeszowski, Uniwersytet Szczeciński, Uniwersytet Śląski, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Wrocławski, Uniwersytet Zielonogórski
2	Uniwersytety przymiotnikowe	Akademia Jana Długosza, Akademia Techniczno-Humanistyczna w Bielsku Białej, Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy w Bydgoszczy, Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach, Uniwersytet Technologiczno-Humanistyczny w Radomiu, Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie
3	Uczelnie techniczne	AGH, Akademia Morska w Gdyni, Politechnika w Białymstoku, Politechnika Częstochowska, Politechnika w Gdańsku, Politechnika w Koszalinie, Politechnika w Lublinie, Politechnika w Łodzi, Politechnika w Opolu, Politechnika w Poznaniu, Politechnika w Rzeszowie, Politechnika Warszawska, Politechnika Śląska, Politechnika Świętokrzyska, WAT, WSO Wojsk Lądowych, Polsko-Japońska Akademia Technik Komputerowych
4	Uczelnie rolnicze	SGGW, Uniwersytet Rolniczy w Krakowie, Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie, Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu
5	Publiczne uczelnie ekonomiczne	Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, Szkoła Główna Handlowa

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 11
Grupy absolwentów według grup uczelni, stopnia i trybu studiów

Typ uczelni	Tryb i stopień studiów	Zarejestrowani w ZUS		Osoby, które dalej studiowały	Osoby, które miały doświadczenie bezrobocia	Przeciętne zarobki ze wszystkich źródeł
		osoby	%			
Łącznie wszystkie typy	Ogółem	79 138	96,05	44,56	31,49	3 375,49
	stacjonarne I stopnia	20 886	94,32	84,88	33,83	3 058,89
	niestacjonarne I stopnia	20060	97,12	55,55	31,56	3 139,11
	stacjonarne II stopnia	15 490	95,23	24,97	36,89	3 720,19
	niestacjonarne II stopnia	22 702	97,32	11,26	25,61	3 640,45
	Razem	16 944	96,06	50,67	35,15	3 214,32
Klasyczne uniwersytety	stacjonarne I stopnia	6 159	94,58	87,99	33,35	2 978,00
	niestacjonarne I stopnia	1 729	97,46	66,34	35,36	3 086,71
	stacjonarne II stopnia	5 114	95,98	29,35	43,48	3 197,01
	niestacjonarne II stopnia	3 942	97,94	13,15	27,07	3 661,98
	Razem	1 731	96,01	48,30	47,84	2 537,15
Uniwersytety przymiotnikowe	stacjonarne I stop.	786	94,36	81,17	49,90	2 202,17
	niestacjonarne I stopnia	186	95,88	53,66	31,61	2 776,56
	stacjonarne II stopnia	465	98,31	18,13	62,97	2 524,09
	niestacjonarne II stopnia	294	97,03	3,26	28,71	3 301,92

Rolnicze	Razem	2 932	96,13	54,63	31,70	3 230,14
	stacjonarne I stopnia	1113	96,11	90,92	32,19	2 964,19
	niestacjonarne I stopnia	598	96,61	71,80	28,09	3 228,17
	stacjonarne II stopnia	713	93,82	19,31	38,31	3 448,41
	niestacjonarne II stopnia.	508	99,03	4,10	25,59	3 508,78
Politechniki	Razem	8 344	95,76	43,86	41,08	3 023,63
	stacjonarne I stopnia	2 999	94,61	82,91	41,41	2 748,75
	niestacjonarne I stopnia	941	98,02	52,74	36,13	3 112,04
	stacjonarne II stopnia	2 632	94,57	13,18	50,45	2 965,41
	niestacjonarne II stopnia	1 772	98,44	10,10	29,21	3 528,41
Publiczne ekonomiczne	Razem	17 982	96,16	48,13	22,48	4 126,10
	stacjonarne I stopnia	5 793	94,50	90,56	17,28	3 917,96
	niestacjonarne I stopnia	1 986	97,59	69,81	32,60	3 232,57
	stacjonarne II stopnia	5 831	95,98	26,10	23,42	4 707,44
	niestacjonarne II stopnia	4 372	98,03	11,44	23,52	4 032,43
PWSZ	Razem	2 589	95,50	59,10	59,24	2 195,49
	stacjonarne I stopnia	1 776	95,33	68,63	67,34	2 023,62
	niestacjonarne I stopnia	765	96,31	40,81	41,02	2 563,07
	stacjonarne II stopnia	35	87,50	2,62	21,87	2 157,55
	niestacjonarne II stopnia	22	95,70	0,00	5,74	3 499,20

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych ELA.

4.2.1. Dalsze studia

Potwierdzeniem wniosków z tabeli 7 są dane o dalszym studiowaniu absolwentów studiów I stopnia: w przypadku studiów niestacjonarnych dalsze studia podjęło 55,55% absolwentów, podczas gdy dla studiów stacjonarnych jest to 84,88%. W podziale na wyróżnione grupy uczelni interesujące jest, że w obu przypadkach (studiów stacjonarnych i niestacjonarnych) największy odsetek podejmujących dalsze studia dotyczy uczelni rolniczych (odpowiednio: 90,92% i 71,80%), publicznych uczelni ekonomicznych (90,56% i 69,81%) oraz klasycznych uniwersytetów (87,99% i 66,34%). Oznacza to, że absolwenci studiów niestacjonarnych I stopnia w znacznie mniejszym stopniu podejmowali dalsze studia, bo przeciętnie co drugi, natomiast w przypadku studiów stacjonarnych prawie w 90% (poza absolwentami PWSZ, którzy tylko w 68,63% podjęli dalsze studia po studiach stacjonarnych I stopnia). Jak można sądzić, osoby podejmujące studia niestacjonarne I stopnia w znaczącym stopniu poszukiwały formalnego potwierdzenia kompetencji, a nie wiedzy i umiejętności.

Dla studiów II stopnia podejmowanie dalszych studiów dotyczy głównie absolwentów klasycznych uniwersytetów (29,35% absolwentów studiów stacjonarnych i 13,15% studiów niestacjonarnych) oraz publicznych uczelni ekonomicznych (odpowiednio 26,10% i 11,44%). Można przyjąć, że w tym przypadku dalsze studia absolwentów studiów stacjonarnych wynikają z chęci zdobycia kolejnego dyplomu na innej uczelni (innym kierunku).

4.2.2. Doświadczenie bezrobocia

W całej badanej grupie 31,49% absolwentów doświadczyło bezrobocia w okresie czterech lat od uzyskania dyplomu, jednak w przypadku absolwentów PWSZ jest to 59,24%, w przypadku uniwersytetów przymiotnikowych 47,84%, a w przypadku politechnik 41,08%. Najmniejszy odsetek dotkniętych bezrobociem związany jest z publicznymi uczelniami ekonomicznymi: 22,48% (co stanowi 71,39% średniej dla kierunków ekonomicznych rocznika 2014).

W podziale na formy i stopień studiów wyróżniają się absolwenci PWSZ po studiach I stopnia³⁷. Bezrobocia doświadczyło 67,34% absolwentów studiów stacjonarnych i 41,02% studiów niestacjonarnych. Najmniej doświadczonych bezrobociem jest wśród absolwentów publicznych uczelni ekonomicznych (17,28% po studiach stacjonarnych i 32,6% po studiach niestacjonarnych).

W przypadku studiów II stopnia z analiz trzeba wykluczyć absolwentów PWSZ ze względu na bardzo małą liczebność tej grupy (22 osoby po studiach niestacjonarnych i 35 po stacjonarnych). Przyjmując takie wykluczenie, najmniejsze ryzyko bezrobocia po studiach II stopnia dotyczy absolwentów publicznych uczelni ekonomicznych. Bezrobocia doświadczyło jedynie 23,54% absolwentów studiów niestacjonarnych (74,69% średniej dla wszystkich analizowanych absolwentów) i 23,42% absolwentów studiów stacjonarnych (74,37% średniej ogólnej). Należy odnotować,

³⁷ Z natury rzeczy PWSZ mają niewielkie liczby absolwentów studiów II stopnia, a więc doświadczenie bezrobocia też jest małe. W przypadku absolwentów studiów niestacjonarnych jest to 5,74%, a w przypadku stacjonarnych 21,87%.

że w przypadku studiów stacjonarnych II stopnia doświadczenie bezrobocia absolwentów uniwersytetów przymiotnikowych jest blisko trzykrotnie większe (62,97%) niż dla absolwentów publicznych uczelni ekonomicznych, a w przypadku absolwentów politechnik dwukrotnie większe (50,45%). Może się to wiązać z „tradycyjnym” postrzeganiem przez pracodawców oczekiwanego profilu absolwentów: „magister ekonomii”³⁸ powinien być absolwentem uczelni ekonomicznej, a nie technicznej.

4.2.3. Wynagrodzenia

W analizie wynagrodzeń absolwentów kierunków ekonomicznych warto zacząć od stwierdzenia, że w „rankingu” badanych grup absolwentów według średnich zarobków ze wszystkich źródeł na badane 24 grupy (według wyróżnionych typów uczelni i według stopnia i trybu studiów) w pierwszej dziesiątce (prezentowanej w tabeli 12) są wszystkie grupy absolwentów publicznych uczelni ekonomicznych, a – co więcej – zajmują trzy pierwsze miejsca. I tak, absolwenci stacjonarnych studiów

Tabela 12
Ranking grup absolwentów według zarobków ze wszystkich źródeł

Grupa uczelni	Tryb i stopień	Przeciętne zarobki (PLN)	Odsetek średniej ogółu absolwentów kierunków ekonomicznych (%)	Odsetek średniej dla publicznych uczelni ekonomicznych (%)
Publiczne ekonomiczne	stacjonarne II stopnia	4 707,44	139,46	114,09
Publiczne ekonomiczne	niestacjonarne II stopnia	4 032,43	119,46	97,73
Publiczne ekonomiczne	stajonarne I stopnia	3 917,96	116,07	94,96
Klasyczne uniwersytety	niestacjonarne II stopnia	3 661,98	108,49	88,75
Politechniki	niestacjonarne II stopnia	3 528,41	104,53	85,51
Rolnicze	niestacjonarne II stopnia	3 508,78	103,95	85,04
PWSZ	niestacjonarne II stopnia	3 499,20	103,66	84,81
Rolnicze	stacjonarne II stopnia	3 448,41	102,16	83,58
Uniwersytety przymiotnikowe	niestacjonarne II stopnia	3 301,92	97,82	80,03
Publiczne ekonomiczne	niestacjonarne I stopnia	3 232,57	95,77	78,34

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych ELA.

³⁸ Oczywiście od 1990 r. tytuł „magistra ekonomii” nie istnieje, ale w potocznym postrzeganiu tak jest określany absolwent kierunków ekonomicznych drugiego stopnia.

II stopnia uzyskują zarobki o blisko 40% wyższe niż przeciętne dla całej badanej grupy (4707,44 PLN w stosunku do 3375,49 PLN). Absolwenci studiów niestacjonarnych II stopnia uzyskują 139,46% średniej, a stacjonarnych I stopnia 119,46% średniej. Ogółem średnie zarobki absolwentów publicznych uczelni ekonomicznych to 122,24% średniej dla wszystkich analizowanych absolwentów. Wszystkie pozostałe grupy uczelni osiągają średnie zarobki poniżej średniej ogólnej.

W analizie według grup uczelni można odnotować, że absolwenci kierunków ekonomicznych politechnik osiągają 73,28% średniej dla absolwentów publicznych uczelni ekonomicznych, a absolwenci uniwersytetów przyrodniczych 61,49% tej średniej.

Co oczywiste, w relacji do średniej dla całej analizowanej grupy najniższe przeciętne zarobki osiągają absolwenci studiów stacjonarnych I stopnia (90,62%) i niestacjonarnych I stopnia (93,00%). Wśród absolwentów studiów stacjonarnych I stopnia osoby, które uzyskały dyplom na politechnikach, uzyskują 70,16% średnich wynagrodzeń absolwentów publicznych uczelni ekonomicznych, a osoby z dyplomami uniwersytetów przyrodniczych 56,21%.

Warto także wskazać, że w przypadku studiów niestacjonarnych II stopnia poza osobami z dyplomami uniwersytetów przyrodniczych absolwenci osiągają średnie zarobki powyżej średniej dla ogółu absolwentów kierunków ekonomicznych (ogółem 107,85% tej średniej).

Interesujące jest zestawienie zarobków absolwentów studiów stacjonarnych i niestacjonarnych II stopnia: jednie w przypadku absolwentów publicznych uczelni ekonomicznych osoby, które ukończyły studia stacjonarne, uzyskały wynagrodzenia wyższe niż absolwenci studiów niestacjonarnych (4707,44 w porównaniu z 4032,43). W przypadku pozostałych grup uczelni przeciętne wynagrodzenia absolwentów studiów niestacjonarnych są wyższe od kilku do kilkudziesięciu procent (w przypadku uniwersytetów przyrodniczych o blisko 25%). Potwierdzać to może hipotezę o tym, że rynek pracy konserwatywnie podchodzi do „magistrów ekonomii”: postrzegane tak są osoby posiadające dyplom uczelni ekonomicznej. Oznacza to także, że pracodawcy lepiej oceniają kompetencje absolwentów tych uczelni.

Podsumowując, należy odnotować znaczące zróżnicowanie przeciętnych zarobków w analizowanych grupach absolwentów, jednoznacznie wskazujące na wyższą rynkową wycenę absolwentów studiów w publicznych uczelniach ekonomicznych. W przypadku studiów niestacjonarnych I stopnia od kilku do kilkunastu procent, w przypadku studiów II stopnia od prawie 10% do blisko 20%, a w przypadku studiów stacjonarnych (niezależnie od stopnia studiów) od blisko 25% do prawie 50%.

Wnioski

Po czterech latach od uzyskania dyplomów, a więc po pokonaniu początkowych problemów tranżycji, absolwenci kierunków ekonomicznych publicznych uczelni ekonomicznych wykazują lepsze – od absolwentów innych uczelni kształcących ekonomistów – przygotowanie pod względem oczekiwań pracodawców. Wniosek

taki wyniku zarówno z analizy danych dotyczących bezrobocia (między innymi w przypadku studiów stacjonarnych II stopnia doświadczenie bezrobocia absolwentów uniwersytetów przymiotnikowych jest blisko trzykrotnie większe niż dla absolwentów publicznych uczelni ekonomicznych, a w przypadku absolwentów politechnik dwukrotnie większe), jak i wynagrodzeń (najmniejsze różnice dla studiów II stopnia wynoszą 25% na korzyść absolwentów uczelni ekonomicznych).

Dodatkowo z analiz wynika, że absolwenci ekonomicznych studiów stacjonarnych I stopnia w znaczącym stopniu kontynuowali studia, by uzupełnić swe wykształcenie, natomiast absolwenci studiów niestacjonarnych I stopnia tylko w niewielkim stopniu kontynuowali naukę, co można wiązać z tym, że pracowali już podczas studiów i dyplom studiów I stopnia wystarczająco umacniał ich pozycję na rynku pracy. W najmniejszym stopniu dotyczy to absolwentów uczelni rolniczych i ekonomicznych.

Z analizą czasu poszukiwania pracy – szczególnie długiego dla absolwentów studiów I stopnia – można wiązać wnioski o wykorzystywaniu systemu ubezpieczeń społecznych lub o tym, że rynek pracy ciągle jeszcze nie uznaje dyplomu ukończenia studiów I stopnia za potwierdzenie uzyskania wykształcenia wyższego. Czas poszukiwania pracy zależny jest oczywiście nie tylko od typu ukończonej uczelni, ale także od kierunku studiów.

Bibliografia

- Adamowska A. (2018), „*Motywy wyboru kierunku studiów na wydziale nauk ekonomicznych i informatyki w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Płocku*”, Zeszyty Naukowe PWSZ w Płocku. Nauki Ekonomiczne, tom 27, s. 203–218.
- Arrow K.J. (1973), *Higher Education as a Filter*, „Journal of Public Economics” 2, s. 193–216.
- Chłoń-Domińczak A. (2019), *Absolwenci, rynek pracy i kapitał ludzki*, w: *Transformacja Akademickiego Szkolnictwa Wyższego w Polsce w okresie 30-lecia 1989–2019*, redakcja naukowa Jerzy Woźnicki, KRASP, s. 333–348.
- Gajderowicz T., Grotkowska G., Wincenciak I. (2012), *Determinanty czasu trwania bezrobocia absolwentów w Polsce*, „Gospodarka Narodowa” 11/12, s. 79–82.
- Jarecki W. (2015), *Motywacje przy podejmowaniu studiów wyższych ekonomicznych*, „Annales. Etyka w życiu gospodarczym” 18(3), s. 133–141.
- Omelan A., Furgala-Selezniow G., Skrzypczak A. (2013), *Motywy podejmowania studiów oraz oczekiwania edukacyjne i zawodowe studentów kierunku turystyka i rekreacja na Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie*, w: R. Pawliński (red.), *Współczesne uwarunkowania i problemy turystyki*, Kraków, s. 477–484.
- Pacuska M. (2014), *Zatrudnialność absolwentów szkół wyższych – przegląd wyników badań losów absolwentów pod kątem zastosowanych wskaźników*, „E-Mentor” 1(53), s. 4–11.
- Pietrzak P., Khovrak I., (2019), *Market valuation of graduates with agricultural degrees in Poland*, „Annals of the Polish Association of Agricultural and Agribusiness Economists” 21(3), s. 341–351.
- Piróg D. (2013a), *Wybrane determinanty tranzycji absolwentów studiów wyższych na rynek pracy* „Studia Ekonomiczne” 160, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, s. 131–138.

- Piróg D. (2013b), *Wybrane teorie przechodzenia absolwentów szkół wyższych na rynek pracy w warunkach gospodarki opartej na wiedzy*, „Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego”, 23, s. 146–159.
- Rocki M., (2017a), *Ocena dopasowania oferty dydaktycznej kierunków ekonomicznych do potrzeb rynku pracy na podstawie czasu poszukiwania pracy przez absolwentów*, „Handel Wewnętrzny” 14(369), lipiec–sierpień, s. 156–168.
- Rocki M. (2017b), *Samozatrudnienie absolwentów polskich uczelni rocznika 2014*, „e-Mentor” 4, s. 4–10.
- Rocki M. (2018a), *Rynkowa wycena absolwentów kierunków ekonomicznych rocznika 2014*, „Ekonomista” 1, s. 89–100”.
- Rocki M. (2018b), *Samozatrudnienie absolwentów szkół wyższych jako potencjalna miara ich przedsiębiorczości*, „Horyzonty wychowania” 43, Akademia Ignatianum, s. 201–213.
- Rocki M. (2018c), *Jakość kształcenia a ekonomiczne losy absolwentów. Analiza przypadków*, „Nauka i szkolnictwo wyższe”, UAM, styczeń.
- Rocki M. (2018d), *Kierunki atypowe: szansa czy ślepa ścieżka?* „Humanities and Social Sciences” 23(25), April – June, Rzeszów, s. 213–226.
- Rocki M. (2018e), *Czy nowe kierunki studiów są dowodem na innowacyjność szkół wyższych?*, „e-Mentor” 3, s. 14–21.
- Rozporządzenie ministra nauki i szkolnictwa wyższego z dnia 20 września 2018 r. w sprawie dziedzin nauki i dyscyplin naukowych oraz dyscyplin artystycznych, Dziennik Ustaw 2018, pozycja 1818.
- Spence M. (1973), *Job Market Signalling*, „The Quarterly Journal of Economics” 87(3), s. 355–374.
- Wolbers M.H.J., *Patterns of Labour Market Entry: A Comparative Perspective on School-to-Work Transitions in 11 European Countries*, „Acta Sociologica” 50, s. 189–210.
- Wysocka M., Wierzejski T. (2018), *Absolwenci szkół wyższych na rynku pracy – przykład wybranych absolwentów Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego* „Problemy Polityki Społecznej” 3, s. 107–120.

ABSOLWENCI STUDIÓW EKONOMICZNYCH NA RYNKU PRACY – ANALIZA NA PRZYKŁADZIE ROCZNIKA 2014

Streszczenie

Celem artykułu była ocena dopasowania oferty dydaktycznej polskich uczelni do potrzeb rynku pracy na podstawie danych administracyjnych pochodzących z ogólnopolskiego systemu monitorowania ekonomicznych losów absolwentów, dotyczących osób, które otrzymały dyplom w 2014 r. na kierunkach ekonomicznych. Oceny dokonano na podstawie danych w cztery lata po uzyskaniu dyplomu. Jak wykazano, absolwenci publicznych uczelni ekonomicznych wykazują lepsze przygotowanie do oczekiwania pracodawców w porównaniu z absolwentami innych uczelni kształcących ekonomistów.

Słowa kluczowe: kształcenie ekonomistów, szkoły wyższe, wynagrodzenia, czas poszukiwania pracy, bezrobocie, Polska

JEL: A23, J29

GRADUATES OF ECONOMIC STUDIES IN THE LABOR MARKET – ANALYSIS BASED ON THE EXAMPLE OF THE YEAR 2014

Summary

The aim of the article was to evaluate how the offer of Polish universities meets the labor market needs. For this purpose data from Polish graduate tracking system about the graduates of 2014 from the economy faculties was used. The evaluation was based on data for the 4th year after the graduation. It was showed that the alumni of public economy universities were better prepared to fulfill the requirements of employers than the alumni of other universities educating future economists.

Keywords: economic education, universities, wages, job search time, unemployment, Poland

JEL: A23, J29

ВЫПУСКНИКИ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ВУЗОВ НА РЫНКЕ ТРУДА – АНАЛИЗ НА ПРИМЕРЕ 2014 ГОДА

Резюме

В статье исследуется степень соответствия дидактических программ польских вузов потребностям рынка труда. Анализ производился на основании данных общепольской системы мониторинга трудоустройства выпускников. Данные касались лиц, которые получили дипломы экономических специальностей в 2014 г.

Оценка была произведена на основании данных, полученных спустя четыре года после получения диплома. Оказалось, что выпускники государственных экономических вузов лучше соответствуют ожиданиям работодателей по сравнению с выпускниками других вузов.

Ключевые слова: обучение экономистов, вуз, заработная плата, время поиска работы, безработица, Польша

JEL: A23, J29